

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK

Samverkan med förhinder

- pedagogers erfarenheter av möten med BUP

Johanna Wettainen

Examensarbete:	15 hp
Program:	Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Ht 2010
Handledare:	Inger Berndtsson
Examinator:	Anders Hill
Rapport nr:	HT10-IPS-08 SPP600

Abstract

Titel: Samverkan med förhinder
- pedagogers erfarenheter av möten med BUP
Examensarbete: 15 hp
Program och/eller kurs: Specialpedagogiska programmet, SPP600
Nivå: Avancerad nivå
Termin/år: Ht 2010
Handledare: Inger Berndtsson
Examinator: Anders Hill
Rapport nr: HT10-IPS-08 SPP600
Nyckelord:

Syfte: Syftet med undersökningen var att ta reda på hur kontakten och samarbetet mellan BUP och skolan tedde sig utifrån grundskolepedagogers erfarenheter, samt vilken förståelse av BUP som pedagogerna gav uttryck för. Studien avsåg att besvara frågeställningar gällande hur pedagoger beskrev kontakten med BUP, vilket stöd de upplevde att de fick eller hade fått av BUP samt vad kontakten med BUP resulterat i.

Metod: I denna studie används Grundad Teori, vilket är en teorigenererande metod. Fem pedagoger, verksamma i grundskola, intervjuades (vilka arbetade som rektor, specialpedagog och lärare).

Resultat: I denna studie framkommer det att respondenterna inte får det stöd de vill ha från BUP. Diskrepansen mellan pedagogernas förväntan och det de får i mötet med BUP är stor. BUP och pedagogerna kommer från olika läror och därmed har de svårt att mötas. Förståelsen för vilka BUP är och vilken funktion de har varierar mellan pedagogerna. Studien har visat att kontakten med BUP har resulterat i känslomässig bekräftelse från BUP gentemot pedagoger, en del pedagoger har också upplevt att de fått bekräftelse på sin kunskap. Pedagogerna menar att de fått tips och råd från BUP. I vilken utsträckning dessa tips och råd hade förbättrat klassrumsmiljön framkom inte i intervjuerna.

Förord

Jag vill tacka mina respondenter som så frikostigt har delat med sig av sin tid och sina erfarenheter!

Ett stort tack även till min handledare, Inger Berndtsson, som stått där stadig trots dessa månaders turbulens. Du har varit en klippa!

Det går inte att skriva detta förord utan att nämna de som har stöttat mig på det privata planet;

Janne - som bjudit på middagar och som ställt upp på allehanda vis; med allt från ihoppusslande av barnveckor till papper till skrivaren.

Malin - som peppat mig genom hela den här resan.

Mamma, Pappa och Jonas – som alltid är där för mig.

Mina kollegor Anette och Pernilla – som genom att ändra sina arbetstider och tidspusslande hit och dit gett mig utrymme till att slutföra min uppsats.

Jenni - trots att vi inte träffats så mycket denna period så har de träffar vi haft varit goa avbrott från vardagen.

Slutligen vill jag förstås tacka Noah och Elias, för att ni är de ni är!

Innehållsförteckning

Inledning	3
Begreppsdefinitioner	6
Syfte	7
Litteraturgenomgång	8
En skola för alla	8
Specialpedagogiska perspektiv	8
Inkludering och integrering	9
Differentiering	9
BUP	9
Samverkan	11
Metod	13
Grundad Teori	13
Urval	15
Studiens vändning	16
Analys	18
Studiens tillförlitlighet	19
Generaliserbarhet	19
Reliabilitet	19
Validitet	19
Etik	20
Resultat	20
Pedagogers möte med BUP	20
Kunskapen om BUP	20
Kontakten med BUP	20
Lång väntetid	22
Variation i insatserna	22
Specialpedagogen vid BUP	22
Sammanfattande reflektioner	23
Vad kontakten med BUP har lett till	23
Tips och råd	23
Bekräftelse av känslor	24
Bekräftelse av kunskap	24
Sammanfattande reflektioner	24
Vårdnadshavarna och BUP	24
Pedagogernas perspektiv på vårdnadshavarnas kontakt med BUP	24
Vårdnadshavare önskar tips och råd	26
Sammanfattande reflektioner	26
Förväntningarna på BUP	26
Pedagoger önskar pedagogiskt stöd	26
Pedagogerna vill ha rekommendationer	27
BUP delegerar arbete	28

Sammanfattande reflektioner	28
Eleven som problembärare	28
Sammanfattande reflektioner	29
Diskussion	29
Diskussion av metod.....	29
Resultatdiskussion	30
Specialpedagogiska implikationer	32
Fortsatt forskning.....	32
Avslutande reflektioner	32
Referenslista.....	34
Bilaga 1	37
Bilaga 2	38
Bilaga 3	39

Inledning

När jag hade arbetat något år som förskollärare på ett fritidshem upplevde jag något som etsat sig fast i mitt minne.

Flera gånger under veckan såg jag samma flicka, från förstaklassen, sitta ensam i korridoren under lektionstid. Pedagogen hade bestämt att hon skulle sitta där, precis utanför klassrummet. Hon uppförde sig inte, enligt pedagogens förväntningar, inne i klassrummet och fick istället sätta sig utanför.

Gång på gång fick den här flickan känna på att hon inte hörde in i klassrummet. Att som sjuåring starta skoltiden med misslyckanden och inte passa in i klassrummet sätter spår i barn.

Sju år gammal, starten på skoltiden och där satt hon med sin skolbok.

Jag har, under min tid som pedagog, varit intresserad av att veta mer om elever som upplevs som stökiga. Hur kan man ge dessa barn de bästa möjligheterna för att lyckas? Jag har varit med om flera tillfällen då lärare har skickat ut de elever som inte ”passat in” i klassrumsundervisningen till korridoren. Där har eleven fått sitta ensam med sin arbetsbok, ofta till påföljd att eleven fått ett större utanförskap och färre chanser till att lyckas i skolarbetet. Har man svårt att koncentrera sig i klassrummet, blir det knappast lättare ute i korridoren, där andra elever och lärare rör sig. Jag har tänkt på dessa episoder i efterhand och undrar om det hade sett annorlunda ut om läraren hade haft mer kompetens kring svårigheterna som eleverna upplever. Min förståelse av problemet är att pedagoger upplever att det inte är hållbart när det tänkta klassrumsarbetet inte fungerar. Istället för att arbeta fram en mer långsiktig lösning för ett bättre klimat i klassrummet, tar man till det som är lättast för stunden. Att skicka ut eleven ur klassrummet kan vara ett sätt att bli av med problemen tillfälligt.

Ibland kommer olika instanser utanför skolans verksamhet in och påverkar i klassrummet indirekt. Pedagoger möter dessa instanser i olika hög utsträckning beroende på bl.a. klassammansättning och skolans organisation. Skolan ska vara en skola för alla och elever ska i största möjliga mån få det stöd de är i behov av i den klass de tillhör. BUP är således en av de arenor som pedagoger kan komma i kontakt med i sitt arbete med att skapa en välfungerande klassrumsmiljö för både individen och gruppen.

En neuropsykiatrisk avdelning inom barn- och ungdomspsykiatri (BUP) kontaktade Göteborgs Universitet under våren 2010. De kom med en förfrågan om att få hjälp med att granska hur det fungerar med deras överlämningar (informationsmöten) gällande elever med nyligen konstaterad neuropsykiatrisk diagnos. Vidare ville de veta hur stödet till skolan och pedagogerna fungerar. Då förfrågan vidareförmedlades till oss specialpedagogstudenter, så ansåg jag att problemområdet skulle kunna knytas samman med intresset gällande elever som ”inte passar in” i klassrummet.

Forskningsområdet anser jag vara av intresse för skolan; dess personal och organisation, då vi har ”en skola för alla”; där alla elever ska få en trygg, stimulerande och positiv skolgång. Pedagoger behöver förståelse och kunskap för att hantera gruppen. För att få en bra miljö i klassrummet med välmående elever och pedagoger behövs ibland kompetens utifrån. De flesta pedagoger kommer förr eller senare i mer eller mindre kontakt med hjälpinstanser utanför skolan. BUP är en av dessa instanser. Denna studie ger en bild av hur detta samarbete kan se ut.

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (2009) träffar 100 000 barn (ca 5% av alla barn och ungdomar i Sverige) BUP varje år. Alla barn mellan sju och sexton år i Sverige har skolplikt och tillbringar stor del av sin tid i skolan. Många pedagoger kommer således under sin arbetstid att möta på en eller flera elever som träffat BUP. I skolans styrdokument står det tydligt att alla elever har rätt till en trygg och stimulerande skolgång. Detta gäller både de gällande styrdokumenterna och de som kommer att bli aktuella senare under detta år. I den nya skollagens (gäller från 1 juli 2011) tredje kapitel, tredje paragrafen står att läsa:

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål.

I läroplanen, Lgr 11 (tillämpas från 1 juli 2011) står att läsa följande kring ”god miljö och lärande”:

Eleven ska i skolan möta respekt för sin person och sitt arbete. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. /.../Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter. (s. 7)

För att elever ska få möjligheten att känna trygghet, vilja och lust att lära, krävs undervisning anpassad efter både de enskilda elevernas och hela klassens behov. För att detta ska gå att genomföra behöver pedagogerna ha kompetens kring de behov som finns bland eleverna i gruppen.

Sveriges Kommuner och Landsting (2009) skriver: ”Genom att skolan är den plats där alla barn finns är det där hälsofrämjande insatser kan nå alla barn och ungdomar” (s. 5). BUP är en av dessa aktörer, som genom sina insatser kan ge elever bättre möjligheter att få en positiv skolgång. Enligt Gustafsson (2009) definierar WHO (Världshälsoorganisationen) hälsa på följande sätt:

Hälsa är ett tillstånd av fullständigt fysiskt, psykiskt och socialt välbefinnande, och icke enbart frånvaro av sjukdom eller svaghet. (s. 27)

Definitionen är enligt författaren omdiskuterad, då många menar att ha ett ”fullständigt” hälsotillstånd av det slaget kanske inte alls är friskt. Alla drabbas förr eller senare av motgångar och världen är inte enbart positiv. Att reagera på detta och inte känna enbart välbefinnande betyder inte att man är ”sjuk” – kanske snarare tvärtom. WHO’s definition må vara omdiskuterad, men den lyfter att hälsa är ett komplext begrepp och inte enbart innebär frånvaro av sjukdom eller svaghet, hälsa handlar om välbefinnande. Att hälsa och lärande är två sidor av samma mynt menar Gustafsson (2009). En engagerad lärare och en

klassrumsmiljö som fungerar väl är i sig en viktig hälsofrämjande faktor. Att vidta de rätta åtgärderna för att elever som mår dåligt ska må bättre åligger läraren, menar Andersson (2001). Åtgärder kan innebära kontakt med skolledning och elevvård, individuella samtal med eleven eller kontakt med hjälpinsatser utanför skolan menar författaren. Att skilja en elev som mår dåligt från sin klass är en dålig lösning.

Denna undersökning kommer att fokusera på pedagogers erfarenheter, upplevelser av stöd och resultatet av kontakten med BUP. Det är enbart pedagogernas sida av saken som kommer fram i den här studien. Föräldrar, elever och personal vid BUP har inte deltagit i studien.

Begreppsdefinitioner

BUP är en förkortning för barn- och ungdomspsykiatri, Nationalencyklopedin (NE) definierar begreppet enligt följande:

medicinsk specialitet som omfattar diagnostik och behandling vid psykiska störningar hos barn och ungdomar. Läkare samverkar med psykologer, psykoterapeuter, kuratorer m.fl. yrkesgrupper, ofta också med socialtjänst och skola. Behandlingen utformas i samråd med familjen. Inom svensk barn- och ungdomspsykiatri finns en inriktning, neuropsykiatri, som betonar den orsakande rollen av hjärnskador (påvisad eller förmodad) (2011).

Diagnos: Läkares preciserade benämning på en persons sjukdom eller skada. (NE, 2011)

Överlämningsmöte: Den benämning BUP har på det möte där de träffar pedagoger m.fl. för att informera kring elevens diagnos, ett slags informationsmöte.

Skolmöte: En del pedagogers benämning på möte med BUP.

Samverkan: Begreppet samverkan används i uppsatsen och syftar då på kontakten mellan olika stödinstanser, som t.ex. BUP och socialtjänst och skolan. Begreppet kommer att fördjupas ytterligare i litteraturgenomgången.

Syfte

Syftet med undersökningen är att ta reda på hur kontakten och samarbetet mellan BUP och skolan ser ut utifrån grundskolepedagogers erfarenheter, samt vilken förståelse av BUP som pedagogerna uttrycker.

Studien avser att besvara följande frågeställningar:

- Hur beskriver pedagoger kontakten med BUP?
- Vilket stöd upplever pedagoger att de har eller har haft från BUP?
- Vad har kontakten med BUP resulterat i?

Litteraturgenomgång

En skola för alla

I det svenska skolsystemet används begreppet ”en skola för alla” för att påvisa en likvärdig skola för alla elever. I Barnkonventionens 23:e artikel står att läsa att alla barn, oavsett handikapp, bör leva ett fullvärdigt gott liv utan diskriminering, omgivningen ska säkerställa värdighet för barnet och främja självförtroende. Barnen ska ha möjlighet till att leva ett aktivt liv i samhället (FN, 1989). I Salamancadeklarationen (2006) kan man läsa att inkluderingen av barn i behov av särskilt stöd i undervisningen sker bäst inom ”reguljära skolor som betjänar alla barn i ett lokalsamhälle” (s.18). Begreppet en skola för alla började växa fram i början av 1960 - talet, då handlade det om att elever med funktionshinder skulle integreras i den ordinarie grundskolan (SOU 2003:35). 1996 utkom en skrivelse från regeringen, med en plan för de kommande två årens fokusområden inom förskola, skola och vuxenutbildning. I denna framförde de följande:

Den svenska skolan skall vara en sammanhållen skola, som ger likvärdig utbildning till alla barn och ungdomar /.../ En skola för alla betyder en skola där alla elever blir sedda och bemötta, där alla elevers erfarenheter får utrymme och där alla elever får en undervisning som tillgodoser deras behov och krav (1996/97:112).

I den svenska grundskoleförordningen (1994:1194) tydliggörs det att elever som är i behov av stöd i första hand ska få det i den klass de tillhör. I en stor mängd internationella studier framkommer det att undervisning som organiseras i segregering leder till försämringar, både i elevens motivation och självbild, samt vad gäller elevens ambitioner inom utbildningen. Läroplanens intentioner blir också mindre betydelsefulla i segregering verksamhet menar Darling-Hammond & Bransford (Skolverket, 2009).

Specialpedagogiska perspektiv

Inom den specialpedagogiska forskningen har flera olika perspektiv framträtt vad gäller elever i behov av stöd. Det handlar främst om det *kategoriska-* respektive det *relationella perspektivet* (Lundgren, 2010). Enligt den kategoriska synen är det eleven som bär på problemen. Det kan handla om att eleven har en diagnos eller har det jobbigt hemma vilket yttrar sig som problem som ”måste rättas till”. I den relationella synen anses problemen uppstå i samspelet mellan individen och miljön. Istället för att lägga problemen på individen så ser man på dem i ett större sammanhang och söker finna lösningar i relationer och omgivande faktorer. Nilholm (2007) tar upp *dilemmaperspektivet*, vilket innebär att dilemman uppstår i utbildningssystemet när t.ex. en klass full med olika individer som har olika behov ska få samma undervisning och nå samma kunskap. Lundgren (2010) refererar till Dyson som har beskrivit ett *”equity-perspektiv”*. Det engelska ordet equity står för rimlighet och rättvisa (Prismas Engelska Ordbok, 1995) och det används i detta sammanhang i betydelse av likvärdighet, det ska vara lika för alla. Perspektivet kan förklaras med ”ett bredare och djupare perspektiv på delaktighet och gemenskap i skola och samhälle/---/Ur ett equity-perspektiv blir samverkan mellan skola och andra aktörer central” (Lundgren, 2010, s. 9). För att samverkan ska kunna fungera bör de olika verksamheterna förstå varandra, som ett exempel ger

författaren att det kan vara svårt att samverka om inkluderingsbegreppet inte innebär detsamma i de olika verksamheterna.

Inkludering och integrering

Inkludering är ett centralt begrepp i diskursen kring en skola för alla. Begreppet började användas i större utsträckning efter att Salamancadeklarationen kom 1994. I deklarationen används ordet *inclusion*, i Sverige har det översatts till *integrering*, vilket har ansetts vara en felöversättning (Nilholm, 2006). Nilholm menar vidare att inkludering innebär att skolan ska som utgångspunkt organiseras i att alla elever är olika, medan integrering innebär att elever som ”avviker” ska passas in i den befintliga skolan och dess verksamhet. Begreppet inkludering kan tyckas överrensstämma mer med ”en skola för alla”. Ahlberg (2007) hänvisar till studier gjorda på olika skolor av författaren själv. Dessa visar på att för att elever ska känna delaktighet och gemenskap behövs stödjande pedagogiska och didaktiska insatser. För att detta ska vara fruktsamt krävs en god kommunikation mellan olika ansvarsområden i verksamheten.

Differentiering

I NE (2011) står att läsa att *Differentiering* innebär ”uppdelning, skapande eller uppkomst av skillnader (differenser) inom något som först varit enhetligt”. Då ett barn får en diagnos handlar det om differentiering. Enligt Persson (2007) kan begreppet differentiering innebära att den inkluderande undervisningen anpassas till elever i behov av särskilt stöd. Men begreppet kan även innebära att dessa elever skiljs åt, differentieras, och placeras i speciella grupper eller skolor. Författaren menar att differentiering handlar om processer som ska möta eleverna i deras behov av stöd. Gustafsson (2009) menar att oavsett diagnos eller inte bör man alltid se till barnets bästa. Att ha respekt och förståelse då svårigheterna utreds och att fokusera på att eleven ska få rätt sorts stöd som fungerar bra är av vikt. Författaren menar vidare att den diagnos som väger tyngst är *funktionsdiagnosen*, vilket innebär att utredaren gör sig en klar bild över elevens alla styrkor och svårigheter och att dessa sedan uttrycks tydligt för elev, föräldrar och pedagoger. Slutligen ska utredaren komma med konstruktiva förslag på hur man kan gå vidare från nuläget. Andersson (2001) hävdar att ett problem är i högsta grad en subjektiv företeelse. Vidare menar författaren att problem blir problem först då man definierar dem som problem. Man vill åstadkomma en förändring utan att veta hur man ska göra. Vem är det som har problem? Denna fråga ska man först ställa sig då det gäller problemlösning i skolan. Är det eleven, familjen, lärarna, skollädaingen, BUP eller vem? (Andersson, 2011).

BUP

Brofalk (2004) berättar att behandlingar för barn med psykiska störningar utvecklades från början av 1900-talet. Under samma tid växte också olika pedagogiska läror fram, som t.ex. waldorfpedagogiken och Maria Montessoris aktivitetspedagogik. I USA skapades så kallade Child Guidance Clinics, ett slags rådgivningsbyråer. 1919 startade den första svenska rådgivningsbyrån, med inspiration av de amerikanska föregångarna. Denna byrå, skapad av läkaren Julia von Schneider och psykoanalytikern Alfild Tamm, verkade som rådgivare åt

skolhälsovården i Stockholm. Rydelius (2004) beskriver att olika professioner som psykolog, kurator och läkare inom öppenvården skulle göra en utredning som täckte frågeställningar av medicinsk-, pedagogisk-, social- och psykologisk karaktär. Detta skulle leda till en heltäckande behandlingsplanering.

Runt om i landet startades efter detta olika verksamheter, som t.ex. en rådgivningsbyrå i uppfostringsfrågor och föräldraupplysning i Stockholm och en barnpsykiatrisk verksamhet på Gotland. Rydelius (2004) skriver att den svenska barn- och ungdomspsykiatri byggdes upp från 1950-talet som en hälso- och sjukvårdsorganisation. Utsatta barn- och ungdomar skulle få hjälp av denna nya organisation. Under 1970-talet var utbudet av olika behandlingsutbud stort. Det fanns bland annat öppenvård, slutenvård, behandlingshem och terapiskolor. Mångfalden av behandlingsutbud har minskat sedan sjuttioalet, främst av ekonomiska skäl skriver Brofalk (2004). Författaren skriver samtidigt att fler yrkeskategorier har knutits till det som nu är BUP (tidigare PBU); förskollärare, fritidspedagoger och barnskötare för att nämna några. Verksamheten har insett att de behöver psykologiska, medicinska och sociala kunskaper och synsätt menar Brofalk. Förr arbetade man mer med individualterapi till barnen, men nu arbetar PBU (nuvarande BUP) för det mesta med hela familjen, problemen ses i ett större sammanhang, skriver Andersson (2001).

Socialstyrelsen (2009) skriver att organisationen av de svenska barn- och ungdomspsykiatriska klinikerna ser väldigt olika ut. De flesta drivs i offentlig regi, men det finns även enskilda verksamheter som drivs på uppdrag av ett landsting eller en region. BUP arbetar med barn och ungdomar upp till 18 år tillsammans med deras familjer. Inom BUP finns flera olika yrkeskategorier representerade, detta är en nödvändighet då vårdtagarnas problematik ofta är mångfacetterad. Vilka professioner som är representerade på en BUP-mottagning varierar; psykologer, socionomer, läkare och sjuksköterskor bland annat (Stockholms läns landsting, 2010). Mottagningarna samverkar ofta med socialtjänsten, elevhälsan eller skolhälsovården, den barnmedicinska vården, barnhälsovården, barnhabiliteringen, vuxenpsykiatri och andra BUP-enheter. Denna samverkan är ofta en nödvändighet på grund av problematiken (Socialstyrelsen, 2009). Det förekommer också att BUP-mottagningen samverkar med andra verksamheter, som t.ex. primärvården.

Ett autentiskt exempel på verksamheten är en BUP – mottagning i Västra Götalandsregionen, som på sin hemsida, beskriver kliniken på följande sätt:

Vi tillgodoser behovet av bedömning, utredning och behandling av barn och ungdomar i åldern 0-18 år som har psykiska problem och psykisk sjukdom av sådan art att det hindrar deras personliga tillväxt och mognad. Barn- och ungdomspsykiatriska kliniken hör organisatoriskt till området psykiatri.

Vidare beskriver de sin verksamhet:

På kliniken har vi ett tvärvetenskapligt förhållningssätt innefattande medicinska, psykodynamiska, kognitiva, systemteoretiska och familjeterapeutiska arbetsmetoder.

Inom barnpsykiatri är vi många olika yrkeskategorier: läkare, psykologer, kuratorer/socionomer, sjuksköterskor, barnsköterskor, mentalskötare, fritidsledare, förskollärare och läkarsekreterare.

Vårt arbete är inriktat på barnets familj och nätverk.

Vi arbetar aktivt för en god samverkan med skola, socialtjänst, barnmedicin och vuxenpsykiatri med flera.

BUP's verksamhet ser olika ut i olika regioner. I juni 2009 kom rapporten "Barn – och ungdomspsykiatri – vård på olika villkor". Rapporten var grundad på den nationella tillsynen som socialstyrelsen genomförde av BUP under 2008. Denna var den första etappen i en omfattande granskning. 483 patientjournaler granskades och 70 barn – och ungdomspsykiatriska enheter besöktes (Socialstyrelsen, 2009). I rapporten konstateras att kvaliteten vid landets BUP – mottagningar skiftar så till den grad att hälso – och sjukvårdslagens (1982:763) mål om vård på lika villkor och god hälsa för befolkningen inte uppnås. Brister bestod bland annat i att landsting och regioner hade gett otydliga uppdrag till BUP och bristande samverkan med angränsande verksamheter. I så många som dryga hälften av journalerna stod att vårdtagaren eller familjen behövde mer stöd utöver det som BUP kunde ge. I rapporten framkom att de vårdgrannar som BUP hade mest kontakt med vad gällde enskilda vårdärenden var skolan och socialtjänsten. I den andra etappen granskades verksamheter som arbetade med icke specialiserad sjukvård. Bland dessa var skolhälsovård, BVC och vårdcentraler (Socialstyrelsen, 2010). De problem som rörde BUP som framkom efter granskningen var främst långa väntetider. Kritik gavs också mot de krav BUP ställde och ett av de vanligaste var "en basutredning skulle vara gjord innan BUP tog emot patient"(Socialstyrelsen, 2010, s. 25).

BUP tar endast emot vårdnadshavares förfrågan om hjälp vad gäller individen. Därför är det alltid så att om en lärare anser att det behövs hjälp från BUP gällande en elev måste denne ta upp det med vårdnadshavarna och uppmana dem att söka. BUP är en frivillig vårdinsats och vårdnadshavare kan alltså tacka nej till att söka dit. Pedagoger kan tycka det är frustrerande och bli besvikna över att vårdnadshavarna säger nej. Vårdnadshavarna kan i sin tur känna sig kränkta och kritiserade, de kanske inte märker av några problem hemma och kan av den anledningen känna att hjälp inte behöver sökas (Andersson, 2001).

Samverkan

Genom att slå upp ordet *samverkan* i ett synonymlexikon, så finner man följande: samarbete, gemensamt uppträdande, medverkan, Kooperation, allians, koalition (Bonniers synonymordbok, 1995). Samverkan innebär i det här fallet samarbete mellan skolan och BUP. Som vi kunde se vid beskrivningen av BUP - mottagningen ovan arbetar de aktivt för "en god samverkan med skola, socialtjänst, barnmedicin och vuxenpsykiatri med flera". Socialstyrelsen (2009) fann i deras tillsyn "exempel på mycket väl fungerande och även dokumenterad samverkan mellan BUP och angränsande verksamheter. Framför allt samverkade BUP med skolan, socialtjänsten och primärvården" (s. 26-27). Men dock menade de att samverkan kunde förbättras ytterligare och som grund för detta behövs "en bärande struktur för samverkan" (s.27). I Skolverkets skrift "*Erfarenheter av samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*" kan man läsa att förväntningarna på BUP ofta överstiger deras kapacitet. Det finns ingen möjlighet till att en BUP-enhet är knuten till hela regionen/länets förskolor och skolor. Den främsta orsaken till det är att BUP är litet jämfört med skolans organisation.

År 2000 gjorde den s.k. Befringkommittén, (som leddes av den norska pedagogen och professorn i specialpedagogik, Edvard Befring) en utvärdering av den norska socialtjänsten (Nordahl, Sørli, Manger och Tveit, 2007). Utvärderingen ledde till att kommittén fann en rad förhållanden som måste uppfyllas för ett bra samarbete mellan socialtjänsten och deras samarbetspartners:

1. Kunskap om varandra.
2. Respekt för varandras roller.
3. En klar målsättning med samarbetet.
4. Tydlig uppdelning av roller och ansvarsområden.
5. Jämställdhet i samarbetet
6. Tydligt uttalade förväntningar
7. Klargörande av den yrkesmässiga plattformen
8. Goda möjligheter att träffas fysiskt
9. Att alla känner att de har något att vinna på samarbetet och att uppdraget är förankrat kommunalt, både på administrativ och politisk nivå (Nordahl m.fl., s. 166).

Nordahl m.fl. menar på att dessa punkter går att applicera på andra samarbeten mellan olika professioner, som också arbetar med familjer och barn. Enligt författarna är målet med tvärprofessionellt arbete mellan skola och stödinstans att underlätta för barnen och deras föräldrar, tjänsterna ska bli mer enhetliga och verksamma. Författarna menar att om inte det tvärprofessionella arbetet fungerar kan det i värsta fall leda till att det skapas lika många problem som det löser.

Att konstruktiv kommunikation mellan pedagoger och specialister skapar möjligheter till givande ”parallellprocesser” menar skolpsykologen och psykoterapeuten Liljegren (2000). Dessa processer kan leda till att pedagogen överför det positiva innehållet från mötet med specialisten till eleverna och föräldrarna, menar författaren. Detta skapar i sin tur goda möjligheter till ”optimal resurs – och kompetensutveckling för det enskilda barnet” (s.124). Skolan bör användas som bas då det gäller elever i behov av stöd från BUP, menar Liljegren (2000). Med detta menas att stödinsatsen kommer in som en tredje part, där föräldrarna och skolan är de två andra. För oavsett hur problemen har hanterats tidigare så anser författaren att så fort problemen uppträder i skolan bör samverkan ske med skolan som bas. Detta för att kunna se och förbättra elevens helhetsituation. Liljegren har stött på två faktorer i sitt arbete som leder till besvikelse och skuldsättning mellan barnpsykiatri och skolan. Det ena är då skolans personal lägger över allt ansvar för barnet och familjen till barnpsykiatri, det andra är då psykiatriens personal inte är intresserade av att samverka med skolan – man vill bara jobba med ”fallet” och skolan informeras inte. Liljegren menar, precis som Nordahl m.fl., att med brister i det tvärvetenskapliga samarbetet blir inte den barnpsykiatriska behandlingen god och att den i många fall misslyckas på grund av detta.

Tydligheten mellan de olika instanserna är viktig för ett välfungerande samarbete. I de fall behandlingsansvaret läggs över på BUP eller socialtjänsten, bör det vara konkret och tydligt. Den arena som har ”ansvaret” får också en samordnande roll, menar Liljegren, och ska bjuda in de andra inblandade till möten och kommunicera relevant information till de berörda, som t.ex. pedagoger vid skolan. Alla resultat, både positiva som negativa ska vidareförmedlas, eftersom det är bättre att veta om realiteten än att vänta på något som inte sker. Andersson (2001) har mångårig erfarenhet av arbete som skolpsykolog, hon berättar att hon mött flera lärare som känt sig hjälplösa och osäkra. Anledningen till detta är att de uppmanat familjer att söka hjälp hos BUP och efter att familjen gjort det har inte lärarna fått någon mer information kring vad som sker. Sekretessen sätter stopp för att pedagogerna ska informeras. I klassen är läget oförändrat, så lärarna kan ofta bli stående på samma position som innan. Andersson menar att dessa lärare är i stort behov av handledning för att få råd kring hur de ska göra och tänka i situationerna.

Metod

Under denna rubrik redogörs för metodvalet, urvalet och empiriinsamlingen för forskningen. Tillförlitligheten och etiken tas också upp.

Grundad Teori

Metoden som använts vid forskningen är Grundad teori. Det är en s.k. teorigenererande, idéskapande, metod. Den kvalitativa forskningen är den stora delen i metoden, men inslag av kvantitativ forskning förekommer också, då dessa två kan komplettera varandra. Metoden grundades av de amerikanska sociologerna Barney Glaser och Anselm Strauss. 1967 gav de ut den allra första boken kring metoden, *The Discovery Of Grounded Theory*. Boken gavs ut som ett diskussionsinlägg mot sociologins rådande positivistiska forskningstradition, skriver Guvå och Hylander (2003). Glaser och Strauss kritiserade att teoretiker var styrda av de stora teorierna, *Grand Theories*, vilket enligt dem ledde till att skapandet av nya teorier i princip inte existerade. De menade att redan befintliga teorier användes till att påvisa forskningsresultat. Grundad teori går ut på att man ska vara öppen för vilka vägar forskningen kan ta. Det går inte att bestämma på förhand hur resultatet ska se ut och därför ska man också vara helt öppen för alla riktningar empiriinsamlandet kan ta. Hartman (2001) beskriver metoden enligt följande:

Grundad teori skiljer sig från andra forskningsmetoder genom att vara mindre styrd i inledningsfasen, och undersökningen får ta form efterhand som man samlar in och analyserar det insamlade datamaterialet. (s.13)

Hallberg (1997) beskriver att syftet med metoden är att ”generera begrepp, modeller eller teori ur empiriska data, det vill säga teoriutvecklingen ska vara datastyrd” (s. 12). Annan teori ska undvikas att läsas i förkant av forskningen, då Glaser och Strauss menar att det kan ”färga” forskningen och vilken riktning den tar. Genomför man undersökningen utan att ha fördjupad teorikunskap inom ämnet så kan man lättare tänka fritt och i banor som andra inte tänkt. Risken finns dock att empirin lätt kan ”reduceras till common sense – kategorier” (Alvesson & Sköldbberg, 2008, s. 135), vilket innebär att man kommer till slutsatser som andra redan gjort, ibland upprepade gånger tidigare. Alvesson och Sköldbberg (2008) citerar dock en not (ur *The Discovery of Grounded Theory. Strategies of Qualitative research*) som tyder på att Glaser och Strauss var medvetna om att ”common sense – problemet” kunde uppstå:

Naturligtvis närmar sig inte författaren verkligheten som *tabula rasa*. Han måste ha ett perspektiv som hjälper honom att se relevanta data och abstrahera signifikanta kategorier för hans granskning av data. (s.135)

Glaser och Strauss gemensamma metod utvecklades efter två olika vägar längre fram, skriver Hartman (2001), då de valde att avsluta sitt samarbete och gå vidare åt varsitt håll. Strauss gav senare ut en annan bok om metoden tillsammans med en annan teoretiker, Corbin. Strauss skriver i den senare boken om metoden tillsammans med Corbin och de ger forskaren ett regelverk att följa vid forskning. Glaser kritiserade detta och menade att det inte kunde kallas Grundad teori, då den, när de skapade den tillsammans, var en öppen metod med några enkla regler. Glaser menade att med fler regler och ramar att följa skulle framväxten av teorier hindras (Hartman, 2001).

Grundad teori innebär att man samlar in data och analyserar dessa och sedan gör ett nytt urval baserat på informationen man fått fram. Denna process fortgår tills mättnad sker och en ny teori genererats. Litteraturläsning sker parallellt med empiriinsamlandet och valet av litteratur styrs av vad som framkommer i empirin.

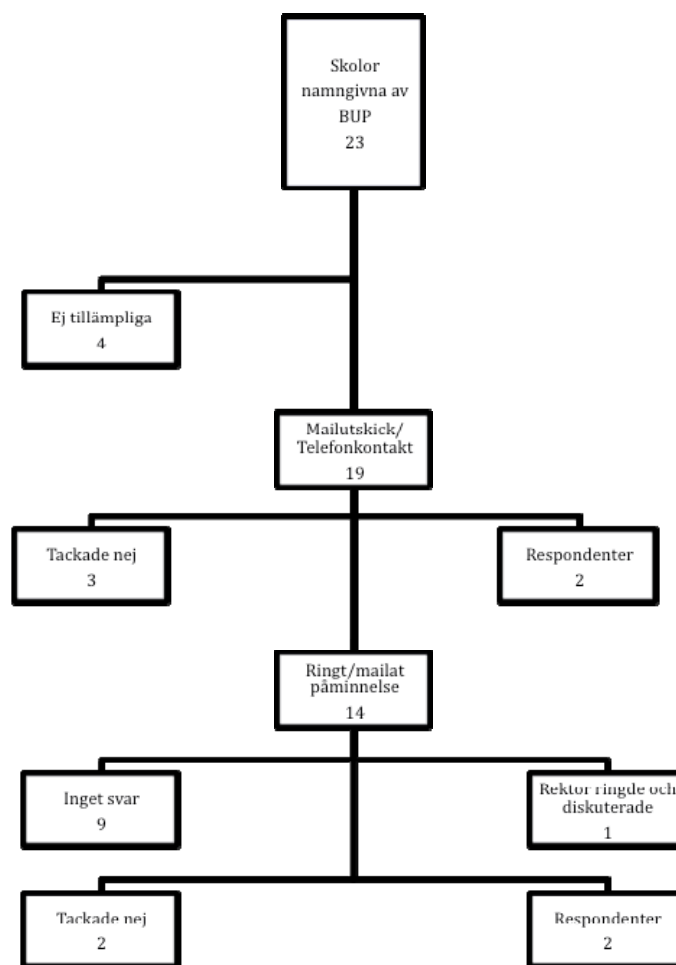
Analysförfarandet i Grundad Teori är desto mer reglerat jämfört med empiriinsamlandet. Den första fasen i analysen kallas för *öppen kodning*, i denna fas identifieras substantiva koder, vilket innebär nyckelbegrepp som framkommer i datan. Hallberg (1997) skriver att man för att finna dessa frågar sig "Vad uttrycker dessa data?" "Vad är meningen i det som sägs här?" (s.13) De koderna man får fram grupperas under olika kategorier. Kategorierna är abstrakta begrepp sammansatta av flera substantiva koder (Hallberg, 1997). Det andra steget, *axial kodning* innebär att man beskriver varje kategori ytterligare. Dessa "subkategorier" och kategorier söker man finna samband i. Hypoteser och antaganden om dessa samband antecknas och kan dessa senare inte verifieras i data så måste de förkastas. Det tredje steget kallas för *selektiv kodning* och här söker man finna en överordnad kategori, en kärnkategori. Övriga kategorier ska med lätthet kunna relateras till kärnkategorin.

Valet att använda denna metod i forskningen beror på att det är en metod som är öppen, alla vägar är öppna, forskningen kan ta vilken väg som helst och forskarens kunskap inom området behöver inte vara så djupgående från början. Det fanns en förfrågan kring att se närmare på ett visst område. Vid användning av enkäter och intervjuer i en undersökning, passar en metod som Grundad Teori bra, eftersom den kan innebära både kvalitativa och kvantitativa studier. Från början planerades undersökningen att inledas med enkäter med frågor kring kontakten med BUP, dessa skulle besvaras av pedagoger på de skolor som haft överlämningsmöte. Pedagogerna skulle motta en e-post med en länk till den webbaserade enkäten, där de skulle få möjlighet att klicka sig in och svara på frågorna. Via enkätfrågorna skulle de som inte deltagit vid ett överlämningsmöte falla bort "automatiskt". Enkäterna skulle vidare utgöra en möjlighet till att få tag i respondenter som skulle vilja ställa upp på intervju. För att få tag i e-postadresser till pedagoger kontaktades rektorer vid 19 skolor via e-post (se bilaga 1), samtliga av dessa skolor hade haft överlämningsmöten enligt specialpedagogen vid BUP. Responsen av dessa e-post var näst intill obefintlig. Den responsen som kom var att en rektor skrev att de inte hade utrymme att delta och en annan skrev att e-posten skulle vidarebefordras till pedagogerna och de skulle höra av sig om de ville delta i studien. Då detta drog ut på tiden bestämdes det att enkäterna skulle slopas som ingång till undersökningen. En ny e-post (se bilaga 2) skickades ut till de 19 skolorna, i detta förklarades situationen med tidsbristen och efterfrågades efter respondenter för en intervju. Skulle inte ett svar komma per e-post skulle jag försöka nå dessa rektorer per telefon. Valet av Grundad Teori skulle ändå visa sig vara rätt, trots slopade enkäter, då forskningen tog en oväntad vändning (se nedan). Hade en annan metod valts hade det inte varit lika lätt att hantera detta "spårbyte".

Urval

Arbetet började med att specialpedagogen vid en BUP-mottagning kontaktades och att ett möte bokades in. Under mötet informerades specialpedagogen kring hur överlämningsförfarandet går till och stödanteckningar gjordes under samtalet. Efter detta bestämdes urvalet till att bestå av klasslärare som varit med om en överlämning och hade ansvar för en klass upp till år 6.

Vid ett senare tillfälle skickade specialpedagogen från BUP, via e-post, namnen på de skolor som varit med om en överlämning den senaste tiden. E-postadresserna och telefonnumren till dessa skolor har jag fått via sökning på Internet. Specialpedagogen öppnade för att jag skulle kunna komma i kontakt med ”rätt” respondenter. 23 skolor blev det totalt. Av dessa var 19 aktuella att kontakta (de andra uteslöts på grund av att de inte passade det tänkta urvalet – de var gymnasie - och högstadieskolor). Till en början var det alltså tänkt att datainsamlingen skulle utgå från en webbaserad enkät och utifrån denna skulle intresserade respondenter till intervjuerna kunna anmäla sig. När responsen från rektorerna dock var i princip obefintlig, strukturerades därför empiriinsamlandet om. Den webbaserade enkäten uteslöts och istället fokuserades arbetet på att komma i kontakt med respondenter till intervjuerna. Skolorna kontaktades på nytt via e-post, och per telefon. Av dessa tackade tre nej och två kunde ställa upp med respondenter. Resterande 14 påmindes via telefon och e-post (i de tillfällen de inte gick att nå via telefon) efter en vecka. 9 var ej anträffbara per telefon och hörde inte heller av sig via e-post. En rektor ringde och diskuterade dennes upplevelse av BUP’s verksamhet. Två skolor tackade nej i det här skedet och ytterligare två kunde ställa upp med respondenter. Då bortfallet var stort utvidgades urvalet till att gälla pedagoger som varit med om överlämningsmöte, inkluderat specialpedagoger och rektor. Slutligen kom datainsamlingen att omfatta fem intervjuer med pedagoger verksamma i fem olika skolor. Se nedanstående skiss över bortfallet:

Figur 1. *Bortfallsanalys*

Studiens vändning

Från början skulle studien handla om pedagogers förståelse av problematiken i klassrummet före och efter ett överlämningsmöte. Respondenterna i studien skulle vara klasslärare, upp till år 6, som varit med om att en elev i klassen blivit diagnosticerad av BUP och därefter deltagit i ett överlämningsmöte tillsammans med BUP och vårdnadshavare. Det gamla (och numera förkastade syftet) såg ut enligt följande:

Vad sker i klassrummet efter att en elev har fått en diagnos? Får pedagogen en annan förståelse av problematiken? På vilket sätt kan BUP vara ett stöd för klassrumsarbetet?

Den tänkta planen var att först träffa specialpedagogen vid BUP för ett samtal kring hur de arbetar och hur kontakten med skolan ser ut, anteckningar skulle göras under detta möte. Därefter var tanken att delta i ett autentiskt överlämningsmöte vid en skola för att se hur förfarandet kunde gå till. Vid detta möte skulle inga anteckningar göras, syftet var att öka förståelsen för vad ett överlämningsmöte är och kanske väcka och identifiera frågeställningar som kunde tas med i enkäterna. Efter detta skulle enkäter skapas, dessa skulle innehålla frågor som anknöt till syftet och frågeställningarna i undersökningen. Enkäterna skulle vara

webbaserade och länken till formuläret skulle skickas ut till alla pedagoger vid de medverkande skolorna. Urvalet skulle vara klasslärare i 1-6 klass som deltagit i ett överlämningsmöte under de senaste åren. Namn på skolor som haft överlämningsmöte skulle fås genom specialpedagogen vid BUP. E-postadresserna till pedagogerna skulle i sin tur fås genom kontakt med rektor vid respektive skola. I enkäten skulle ej tillämpliga respondenter sorteras bort i de första frågorna; hade de ej medverkat i ett överlämningsmöte skulle de inte behöva svara på fler frågor och enkäten skulle automatiskt avslutas. I och med att den tänkta enkäten skulle vara webbaserad så skulle den också göra respondenterna anonyma. Dock skulle respondenter, som tillhört urvalet, ha möjlighet till att i slutet av enkäten anmäla sitt intresse till att vara med i en intervju och om så ange sina kontaktuppgifter. 4-5 intresserade lärare skulle därefter intervjuas. Om fler än fem anmält sitt intresse skulle fem respondenter slumpas fram genom en s.k. ”slumtaltstabel” (Stukát, s. 59) Intervjuerna skulle tillsammans med enkäterna ge en bild av lärares uppfattning av dessa överlämningsmöten. Om många lärare, i urvalsgruppen, svarat på enkäterna skulle det på så sätt kunna ge mer ”tyngd” till arbetet.

Studien tog sin start med ett möte med specialpedagogen vid BUP. Denne berättade kring BUP’s organisation och arbetsgång. Anteckningar gjordes under mötet. Någon vecka senare kontaktas specialpedagogen och det blir ett samtal kring om det kan finnas en möjlighet att få vara med som ”åskådare” vid ett överlämningsmöte. Specialpedagogen uttrycker att det nog ska gå att ordna och lovar att återkomma om saken efter sommaresemestern. Då inget hörts i augusti månad kontaktas specialpedagogen per telefon som svarar att det inte finns något möte som kan vara aktuellt att delta i än, men att det kommer. Efter samtalet mottas namnen på de skolor som deltagit i överlämningsmöten per e-post. Under tiden fördjupar jag mig i enkätskapande och gör en prototyp av en webbaserad enkät på nätet. Därefter tas mejladresserna till rektorerna vid de ”namngivna” skolorna fram (detta genom sökande på nätet). Av 23 skolor kontaktades 19, resterande fyra var högstudier – eller gymnasieskolor och tillhörde alltså inte urvalet. I e-posten som skickas ut efterfrågas pedagogernas mejladresser och en beskrivning av arbetsgången med enkäter och intervjuer och vad syftet är med undersökningen är också med. Återigen kontaktas BUP och jag får veta att det fortfarande är oklart med överlämningsmötet och efter att ha resonerat med min handledare och insett hur tiden rinner iväg bestämmer jag mig för att lägga enkäterna åt sidan. Rektorerna kontaktas på nytt per e-post och nu efterfrågas respondenter till intervjuer. Det visade sig vara svårare än väntat att få tag på respondenter som varit med om ett överlämningsförfarande likt det specialpedagogen beskrev.

En del frågeställningar fick förändras mitt under pågående intervjuer på grund av att respondenterna inte kände igen det förfarande jag beskrev. Anledningen till detta var att pedagoger som tackade ja till intervjuerna från början gav uttryck för att de varit med om överlämning, men sedan, i intervjusituationen, visade det sig att så inte var fallet. Frågor som berörde överlämning uteslöts till förmån för frågor som avsåg samarbete med BUP i allmänhet, vid de tillfällen pedagogerna inte varit med om överlämningsförfarandet . Av de fem respondenterna hade endast två varit med om överlämningsmöten i betydelsen av BUP’s begrepp. Den ena var en specialpedagog och den andra var med om överlämningsmötet strax innan terminen var slut och eleverna skulle börja på en annan skola. Efter detta fick syftet förändras till att mer allmänt handla om kontakt med och erfarenheter av BUP.

I slutet av studien blev det möjligt att delta vid ett överlämningsmöte, under detta möte satt jag med för att få en förståelse för hur det kunde gå till vid en överlämning. Jag iakttog förfarandet utan att föra några anteckningar.

Datainsamling

I e-posten som skickades till rektorerna poängterades det att dessa är till hjälp på det sätt att de förmedlar kontakten och ger sina pedagoger tid och möjlighet att delta i studien (se bilaga 1). Att pedagogerna får delta i intervjuerna under arbetstid har varit något som har varit av vikt, detta för att det inte ska bli för betungande för respondenterna som ställer upp på undersökningen. Pedagoger har ofta en stressig arbetssituation och om intervjuerna kunde genomföras under arbetstid skulle det kunna göra deltagandet större och ”uppföringen” mindre. Totalt blev det fem respondenter som deltog i studien. Samtliga respondenter benämns som ”pedagoger” i studien, de har olika kompetens och tjänster inom skolan; lärare, specialpedagog och rektor. Alla respondenter arbetar på olika skolor. Tre av pedagogerna kontaktades per telefon och en per mejl för att boka in möten, de fyra fick själva fritt välja tidpunkt och dag för intervjuerna. Den femte respondenten kontaktade mig efter mejlutsicket per telefon och under detta samtals gång pratade vi kring frågeställningarna i formuläret, stödord skrevs ner, vilka utvecklades mer efter samtalets slut. Resterande fyra intervjuer gjordes på de skolor där pedagogerna är verksamma och varje intervju tog ca en timme att genomföra.

Då intervjutillfällena bokades med de fyra pedagogerna bestämdes det att vi skulle hålla till på respektive arbetsplats, detta för att göra det så smidigt som möjligt för respondenterna. Vid alla tillfällen satte jag mig tillsammans med respondenten i ett enskilt rum. Under slutet av intervjun med en pedagog kom dock en kollega in i lokalen och förberedde mellanmålet till eleverna vid fritidshemmet på skolan. I en annan intervju satt en kollega till pedagogen med och inflikade kommentarer vid några tillfällen. Frågeguiden (bilaga 3) i intervjuerna modifierades under studiens gång. I de fall respondenterna inte varit med om en överlämning togs de överlämnings specifika frågorna bort till förmån för mer öppna frågor, hur de tycker att samarbetet fungerat och hur de upplever BUP. Intervjun inleddes med presentation av syftet med undersökningen och genomgång av de etiska kriterierna. Därefter följde några frågor kring respondentens utbildning och antal år i yrket, dessa var tänkta att fungera som ”uppmjukningsfrågor” för att få både respondenten och mig bekväma i intervjusituationen. Frågor kring pedagogens syn på överlämningen/samarbetet med BUP kom därefter och slutligen fick respondenten lägga till om det var något denne ansåg hade missats vid intervjun. Intervjuerna spelades in på mobiltelefon och ljudmaterialet transkriberades sedan ordagrant med hjälp av dataprogrammet xpresscribe. Transkriberingarna skrevs ut och analyserades enligt analysgången i Grundad Teori.

Analys

Empirin är analyserad efter metoden i Grundad teori så långt det var möjligt. Att fortsätta med analysförfarandet i Grundad teori visade sig vara svårt då det inte finns tillräckligt med empiri att testa sina antaganden i. Den första fasen, den öppna kodningen har gjorts, liksom delvis fas två, den axiala kodningen.

I den *öppna kodningen* ska substantiva, betydelsefulla koder hittas. För att finna dessa skrevs det transkriberade materialet ut och sida för sida gick igenom. Meningar som besvarade frågorna skrevs ner på ett separat papper. Meningarna markerades med i vilken intervju och vilken sida de kunde återfinnas på. Dessa klipptes sedan ut var för sig, det blev tillslut omkring 100 små papperslappar med olika utsagor. De utsagor som liknade varandra grupperades under olika kategorier. Varje kategori fick ett eget kuvert som samlade ihop utsagorna. Detta gjorde att sorteringsarbetet blev ett konkret ”arbete”. Inga värderingar skulle göras av detta material. Vid den *axiala kodningen* öppnades varje kuvert för sig och koderna gick igenom. Utsagorna grupperades på nytt efter deras betydelse. De som hörde ihop fick ett gem kring sig och tillslut innehöll varje kuvert ett par högar. Slutligen benämndes de olika kategoriseringarna med passande rubriker. En kärnkategori kunde inte hittats p.g.a. den insamlade datans begränsade mängd.

Studiens tillförlitlighet

Generaliserbarhet

Generaliserbarheten i studien är låg beroende på flera omständigheter. En av dessa omständigheter är bortfallet, som är stort. Av nitton tillfrågade skolor deltog endast fem respondenter. Urvalet i studien är inte heller helt representativt; i fråga om att ge uppgifter om samarbetet mellan BUP och skola kan det vara på det sättet att respondenterna är representativa för undersökningen. Dock är urvalet baserat på ett annat syfte och andra frågeställningar. Urvalet förändrades tidigt, för att få ihop respondenter. När det sedan visade sig att de flesta respondenterna inte varit med om överlämningsmöte fanns det av tidsbristskäl ingen möjlighet att göra om urvalsprocessen för det nya syftet. Respondenterna har varit i kontakt med en och samma BUP-enhet, men trots detta finns svårigheter i att generalisera resultatet. Både BUP (i samtalet med specialpedagogen) och respondenterna själva har gett uttryck för att det är olika konstellationer från tillfälle till tillfälle. Studien har resulterat i ett nedslag av hur det kan se ut vad gäller förståelsen av BUP, hos pedagoger verksamma i grundskolor.

Reliabilitet

I studien finns reliabilitetsbrister som kan påverka resultatet. De två pedagogerna kan ha blivit hämmade av kollegernas närvaro och kanske inte delgett så mycket de velat delge vid intervjuerna. En annan pedagog skulle delta i ett personalmöte efter att denne deltagit i intervjun. Han kan ha känt sig stressad och på det sättet forcerat fram intervjun. Detta är bara antaganden och det behöver inte överrensstämma med verkligheten. Dessa faktorer är dock bra att ha i åtanke vad gäller reliabiliteten i studien.

Validitet

Studiens syfte fick förändras då det inte gick att genomföra studien med det gamla syftet, detta kan ha bidragit till att höja studiens validitet. Dock tillhörde respondenterna ett urval som hade sin grund i det gamla syftet, vilket gör att studiens validitet kan anses vara låg.

Etik

Vad gäller etiken informerades respondenterna om att namnen på drygt tjugo skolor kom från specialpedagogen vid BUP. Jag berättade att jag kontaktat nitton av dessa skolor för att få tag i respondenter och att BUP inte varit delaktig i denna process. Att det inte finns något beroendeförhållande mellan BUP och mig poängterades också. Respondenterna informerades om att de hade möjligheten att avbryta sitt deltagande i studien när som helst. I början av intervjun presenterades syftet med studien mer utförligt, detta hade även gjorts vid den första kontakten (per telefon eller mejl). Intervjun spelades in på telefon. Respondenterna informerades om att ljudinspelningen skulle komma att transkriberas och användas i uppsatsen, men då uppsatsen var färdig skulle ljudet förstöras, fram till dess skulle det inspelade materialet förvaras på säker plats och endast jag skulle kunna komma åt filerna. Alla uppgifter vad gäller respondenter och skolor har avidentifierats och i de fall någon skola haft tydliga karakteristika har dessa ändrats.

Resultat

I den här delen tas pedagogernas utsagor upp. Dessa är grupperade efter deras innebörd i följande kategorier: Pedagogers möte med BUP, Vad kontakten med BUP har lett till, Vårdnadshavarna och BUP samt Förväntningarna på BUP. Varje kategori har ett antal underrubriker. I slutet av varje kategori reflekteras över innehållet i en sammanfattning. Citaten förtydligas i vissa fall, i hakparenteser, för att det ska vara lättare att förstå i vilket sammanhang de förekommer,

Pedagogers möte med BUP

Pedagogerna ger här sin bild av sitt möte och kontakten med BUP.

Kunskapen om BUP

Kunskapen om BUP varierar, någon blandar ihop BUP med socialtjänsten och någon är inte säker på vilka professioner som deltog vid det aktuella mötet.

”Åå..men det måste det ju ha vart..de gjorde ju lite olika där..” [på frågan om specialpedagog deltog vid mötet]

”..var BUP med?” [pedagogen ställer frågan ut i luften]

”har jag verkligen haft så mycket med BUP att göra..jag tänkte nog mer på den skolpsykologen”

”det är väldigt lite [kontakt med BUP] .. nu när jag tänker på BUP så tänker jag nog mer på socialtjänsten..”

”jag har ju personligen inte haft så mycket med BUP att göra om man säger”

Kontakten med BUP

Pedagogerna har kontakt med BUP och dess verksamhet, i olika utsträckning. Några uttryckte att de hade lite kontakt med BUP.

”det var ju inte mycket kontakt, mer än att man blev kallad till mötet, men annars så hade vi ingen”

”..om jag ser till hur många elever jag har haft genom åren..som faktiskt varit på BUP.. har jag ju haft minimalt med kontakt med dem”

Knapp kontakt med BUP för pedagogers del kan bero på organisationen vid den aktuella skolan:

”Det är i första hand kuratorerna på skolan, men även specialpedagogerna som har hand om kontakten med BUP”

En pedagog menade att omorganisering påverkat samarbetet negativt:

”Omorganisationen var tänkt att göra samarbetet mellan de olika instanserna bättre och att det skulle gå smidigare, men istället har det blivit sämre”

”BUP har blivit mycket sämre på att agera akut då det behövs”

Bristfällig dialog mellan BUP och skolan är något som pedagoger upplevt och flera menar att deras syn inte tas tillvara från BUP´s sida:

”..det skulle lika gärna vara så att man inte alls höll med varandra.. för att man inte har haft en dialog.. då har de ju ändå bara fått sin syn”

”Rent spontant när jag tänker på BUP så är det de lyssnar inte på..på oss”

”Ingen information kom från skolan” [BUP använde sig inte av skolans information och upplevelser i utredningen]

”det var bara träff hos dem” [ingen observation i klassrummet]

Några pedagoger uttrycker att kontakten med BUP har fungerat bra

”Jag tycker det är lätt att få kontakt med BUP”

”det är jättebra att de också kan komma hit”

”det har fungerat bra..absolut..våldigt proffsiga pedagoger upplever jag”

En del pedagoger anser att BUP kan förbättra vissa saker vid deras möten. Att ge gehör till föräldrarna, samt att inte fördjupa sig i saker som t.ex. livslinjen när eleven sitter med tycker de är viktigt.

”ge lite gehör va..för de känner att de får inget gehör” [om vikten av att BUP visar gehör till föräldrarna]

”varför börjar BUP att gå igenom livslinjen och berätta om föräldrarnas barndom när pojken sitter med?”

”vi får ju aldrig nåt skriftligt..det skulle jag uppskatta om det kunde vara att man fick en liten sammanfattning..”

Lång väntetid

Att processen innan en elev ”får” en diagnos tar lång tid är det flera pedagoger som tycker. Några menar att det tar tid att få vårdnadshavarna att kontakta BUP. Att väntetiden är lång inom BUP anser de flesta av pedagogerna i undersökningen och det kan leda till missnöje.

”..det är långa köer och lång väntetid..”

”..besvikelse för att det tar så lång tid”

”man vill ha svar nu”

Vilka konsekvenser som kan uppstå med den långa väntetiden och ett överlämningsmöte som kommer sent under terminen berättar en pedagog om:

”sen hade inte vi egentligen så jättestor nytta av detta.. det var en elev som gick sista terminen hos oss. Han skulle börja i högre åldrar. Så vi fick i stort sett ta med oss informationen och sen vidarebefordra till nästa skola”

I det här fallet fick alltså de ansvariga pedagogerna vidarebefordra informationen de fått från BUP till pedagogerna på den nya skolan.

Variation i insatserna

Att BUP´s insatser varierar från gång till gång ger pedagogerna uttryck för

”det är väldigt olika beroende på vilken person det är..från BUP alltså”

”jag har nog mest haft positiva [erfarenheter] ... men jag har haft tur”

”om det skiljer så på olika ställen eller om det bara var otur..att jag råkat ut för ett sånt möte”

”den här gången blev det positivt”

Pedagogerna visar här på deras olika erfarenheter och de uttrycker samtidigt att de kanske har haft tur då de har haft ett bra möte, respektive otur när mötet varit dåligt.

Specialpedagogen vid BUP

Enligt pedagogerna kommer specialpedagogen från BUP ut till skolan bara i vissa fall.

”Ibland kommer bara hon [specialpedagogen från BUP] och då får ju läraren mer pedagogisk..”

”Deras specialpedagog kom ner och tittade hur det var i skolan”

”Ibland vill de då se hur fungerar barnet i skolan och då är det specialpedagogen som får komma hit och titta va och då är hon med vid mötena sen”

Två av pedagogerna skiljer mellan BUP och specialpedagogen i sina utsagor:

”Då kan ju hon ge pedagogiska tips..det gör ju inte BUP”

”BUP har försökt att utreda personen men har inte lyckats så bra med detta. ..psykologerna då.. och därför skickade de ut en specialpedagog”

Sammanfattande reflektioner

Några av pedagogerna ger en bild av att de är osäkra på vilka BUP är och vilka professioner som medverkat i de skolmöten de deltagit i. Skolpsykologen, socialtjänsten och BUP blandas också ihop och pedagogerna är inte alltid säkra vilka som deltagit vid de möten de haft. De flesta av pedagogerna menar att kontakten med BUP varit sparsam och i vissa fall bristfällig. En del kritik framförs från pedagogerna mot att BUP bara vill ha sin syn av saken när det gäller utredningar. Ett par pedagoger säger att kontakten med BUP varit bra och att de varit tillmötesgående. Samtliga pedagoger är överens om att processen vid utredningar tar tid, vilket de finner negativt. Någon hade fått vidareföra informationen från BUP till de pedagoger som skulle ”ta över” då eleven skulle börja i en ny årskurs på en ny skola. Pedagoger ger bilden av att möten med BUP varierar mycket från gång till gång, då de tror att det beror på tur eller otur om mötet blev bra eller dåligt. Specialpedagogen vid BUP blir i några fall ”frikopplad” från BUP, då pedagogerna skiljer på BUP och specialpedagogen i sina utsagor.

Vad kontakten med BUP har lett till

Respondenterna uttrycker att de har fått tips, råd och bekräftelse av BUP. Det framkommer att kontakten med BUP har sett olika ut från gång till gång.

Tips och råd

Orden tips och råd används återkommande i pedagogernas utsagor och flera pedagoger uttrycker att de har fått tips från BUP. Vad dessa tips och råd har handlat om framkommer inte.

”en annan psykolog då ..hon kom ju hit flera gånger och hon gav tips och råd..”

”hon gav ju lite tips ”pröva det här” och ”pröva det här””

”då har man fått lite tips..”

”nu har vi fått lite tips eller sånt..så nu börjar vi där”

”vi fick..ganska mycket tips på hur vi kunde gå vidare”

Tips och råd kan förstås som idéer till problemlösning. Idéer för nya handlingar – ”pröva det här” och ”pröva det här” och förslag till hur man kan gå vidare nämner respondenterna att BUP har gett.

Någon pedagog uttrycker:

”jag tror att BUP har så mycket tips som vi kan använda oss av i skolan”

En pedagog skiljer på professionerna inom BUP och mängden av tips de ger:

”[psykologen] gav ju lite tips ”pröva det här” och ”pröva det här” men..kuratorerna gör inte det.. på samma vis som psykologerna..nä..”

Bekräftelse av känslor

Några av pedagogerna uttrycker att de har fått bekräftelse på en annan nivå än det kunskapsmässiga, de beskriver sina erfarenheter känslomässigt:

”jag tycker att de lyssnar”

”det var en väldigt bra återkoppling”

”BUP har varit väldigt tillmötesgående”

”Jag har nog mest positiva erfarenheter”

”Väldigt förtroende har jag för dem”

Här handlar det mycket om bemötandet från BUP´s sida och hur pedagoger har upplevt det känslomässigt.

Bekräftelse av kunskap

En pedagog menar att kontakten med BUP lett till att han fått bekräftelse på sin kunskap, vilket har känts bra.

”Vi fick mycket bekräftat att det vi hade gjort var rätt, det var väldigt skönt”

”Vi hade tänkt någotsånär åt rätt håll”

Sammanfattande reflektioner

Pedagogerna har i viss utsträckning fått tips och råd av kontakten med BUP. Någon menar att de olika professionerna inom BUP ger olika mycket råd. BUP ger bekräftelse till pedagogerna. Genom att skilja på känslomässig – och kunskapsmässig bekräftelse bland respondenternas utsagor tycks den känslomässiga bekräftelsen dominera i mötet med BUP.

Vårdnadshavarna och BUP

Pedagogernas perspektiv på vårdnadshavarnas kontakt med BUP

Att söka till BUP är vårdnadshavarnas uppgift. BUP tar inte emot ”fall” från andra håll.

”BUP vill ju att föräldrarna söker..”

”så träffar då BUP föräldrarna först.”

”BUP jobbar ju alltid på föräldrarnas uppdrag.. de vill ju ha det från föräldrarna.”

Pedagogerna gör klart att de är väl medvetna om arbetsgången vid kontakt med BUP. Då pedagogerna anser att kontakt behöver tas, ber de vårdnadshavarna att kontakta BUP. Behov till kontakt kan t.ex. handla om många konflikter med barnen säger en pedagog:

”Mycket konflikter kan det vara i skolan, med barnen och då ber vi föräldrarna att be om hjälp från BUP”

”Vi fick föräldrarna att gå till BUP, det var inga bekymmer.”

”Väldigt mycket hänger ju på om man har föräldrarna med sig eller inte”

Föräldrarna får bestämma vilka som ska delta vid ett överlämningsmöte:

”föräldrarna får ju bestämma vem som ska vara med..”

En pedagog ger uttryck för att denne fick känslan av att initiativet till att pedagogerna skulle delta vid ett möte med BUP kom från vårdnadshavarna:

”jag är inte säker.. men där kändes det som om det var föräldrarna som hade tryckt på att vi i skolan skulle vara med”

En annan pedagog menar att det är de som tar initiativet till ett skolmöte genom att få vårdnadshavarna att lyfta det med BUP alternativt att pedagogen erbjuder sig att kontakta BUP:

”Under resans gång brukar vi säga att vi tycker det är bra om vi får ha skolmöte emellanåt.. så att föräldrarna ser till det om vi har sagt ”kan du inte be om ett skolmöte” eller ”Vill du jag ska ringa till BUP och be om ett skolmöte?” för att vi ska få deras hjälp”

Att få vårdnadshavarna att söka sig till BUP tar för lång tid ibland upplever pedagogerna:

”I alla de fallen som jag har varit i kontakt med så har det varit långa processer innan de [föräldrarna] har kommit till BUP”

”Innan vi fick föräldrarna till att kontakta BUP..den processen är oftast den som jag upplever jobbig.”

”Man drar sig i det längsta för att söka BUP”

Pedagoger beskriver att det ofta är känslomässigt svårt för vårdnadshavarna att söka till BUP:

”Det är lite farligt eller lite fult att söka hjälp av BUP”

”Det är lite skrämmande för föräldrarna att åka dit upp [till BUP]”

”Det är så synd också att det är så skämmigt att söka hjälp”

”Vi hade föräldrar som sa ”absolut inte BUP” ”

”Föräldrarna satte emot..”inga utredningar””

”Det är tyvärr lite fult, lite skämmigt att söka till BUP..eller det är en känsla jag har”

Vårdnadshavare önskar tips och råd

Vårdnadshavare har gett uttryck för att de inte får den hjälp de behöver och önskar från BUP, enligt pedagogerna:

”Föräldrarna kan också känna sig frustrerade över att de [BUP] inte kommer med tips”

” ”Det händer ju ingenting!”, föräldrarna har varit väldigt frustrerade”

”Föräldrarna säger: ”Vad ska vi gå dit för? Det är ju ingen idé!”

”De säger: ”Vi sitter ju bara här och pratar om samma saker.. vad ska vi göra? – det är ni som är proffs!”

Pedagogerna uttrycker här att vårdnadshavare visar sitt missnöje både till dem och till personalen vid BUP.

Sammanfattande reflektioner

Att vårdnadshavarna fungerar som en slags länk mellan skolan och BUP får man intryck av i dessa utsagor. Det är skolan som trycker på vårdnadshavarna att kontakta BUP. Pedagogerna kan i vissa fall trycka på så att vårdnadshavarna kan få BUP med på ett gemensamt skolmöte. När vårdnadshavarna inte kontaktar BUP trots påtryckningar från skolans håll väcker det frustration hos pedagogerna. Att kontakta BUP kan upplevas som ”skämmigt” eller ”farligt” för vårdnadshavare, en del vill inte söka till BUP: ”de satte helt enkelt emot” menar pedagogerna. En del vårdnadshavare upplever att möten vid BUP ger alldeles för lite för att det ska vara värt att gå dit, berättar pedagogerna.

Förväntningarna på BUP

I det här avsnittet redogörs för pedagogernas förväntningar på BUP. Förväntningarna motsvarar inte det de får enligt respondenterna.

Pedagoger önskar pedagogiskt stöd

Förväntningarna som pedagogerna har på BUP vad gäller de pedagogiska funderingarna infrias inte alla gånger

”man får ju ingen..ingen information alls.. hur man kan jobba..hur man kan tänka och det skulle man gärna få, den biten”

”vi hoppas de kan ge verktyg..men det är ju inte alltid”

Brist på pedagogiska råd väcker frustration hos en del pedagoger och föräldrar

”frustrationen föräldrar kan känna och även lärare ibland när de inte får de här tipsen och råden som man tror man ska få”

”Vad gör vi då? ”Ja det vet inte vi” säger de [BUP] då”

Några pedagoger anser att BUP inte ska ge ett pedagogiskt stöd för att de inte har kompetensen/kunskapen till det

”men det kan ju inte BUP den biten..det måste vi ta sen då”

”men sedan när man vart med så vet man att det är så” [att BUP inte ger pedagogiska råd]

”de flesta..de kan väl ta det nu va..för att de har förstått att BUP är inga pedagoger”

En pedagog menar att BUP gör skillnad mellan skolan och BUP:

”vi..vi sysslar inte med samma grejer tycker inte de”

Några pedagoger uttrycker en syn på BUP som ”experter”:

”de sitter ju inne på oerhörda kunskaper! ..som inte jag har.”

”då fick man ju deras professionella bild av.. vad som..kanske ..felades och sådär.”

”våldigt proffsiga pedagoger och.. upplever jag”

En pedagog berättar om hur vårdnadshavarna uttrycker sig till BUP :

”föräldrarna säger att ni är proffs ni ska tala om för oss..”

Pedagogerna vill ha rekommendationer

Pedagogerna vill och förväntar att BUP ska bidra med hjälpmedel eller rekommendationer:

”man vill ju ha svar nu..eller hjälpmedel”

”..sen hoppas vi ju då att så småningom att de kan ge oss verktyg”

”superviktigt att så fort man har ett barn med en diagnos att man träffas med BUP, att man tar den tiden och informerar ”så här är det och såhär..våra rekommendationer” eller nånting så”

”vilken jätteproblematik det är och att inte BUP kommer och informerar.. asså att man samlar ett möte därifrån” [Pedagogen menar att BUP ska komma och informera när en elev har ”fått” en diagnos]

”..vi får ju aldrig nåt skriftligt..jag skulle uppskatta om man fick en liten sammanfattning”

”vi tycker det är bra om vi får ha skolmöte emellanåt..hur vi ska tänka..hur vi ska gå vidare så..”

Pedagogerna uttrycker här sin tilltro till BUP's kompetens, att pedagogerna genom kontakten med dem får verktyg, hjälpmedel och får veta hur de ska tänka framöver.

BUP delegerar arbete

Pedagogerna ger uttryck för att BUP delegerar arbete till dem eller skolan:

”Nu vill ju BUP att ska de göra utredning på barnet så vill de ju att vi gör basutredning, WISC-test och så vidare.”

”De ska göra en utredning men de vill ha vår hjälp eftersom han är svår att utreda”

”Nu är det vi som ska observera honom och..skriva ner..”

”Vi har fått vissa frågeställningar vi ska ta hänsyn till [i observation]”

”Lärarna får fylla i observationspapper”

Att pedagogerna och skolpsykologen fått mer att göra efter en omorganisering antyder pedagogerna:

”Efter omorganisationen har det blivit sämre så sett att BUP har lagt över mycket jobb på skolpsykologen och lärarna.”

”Lärarna blir frustrerade av att de har mer arbete på det psykologiska planet också”

”Det är inte alltid det går att genomföra” [att skolpsykologen gör basutredning]

Sammanfattande reflektioner

Både pedagoger och vårdnadshavare uttrycker att BUP är en sorts experter som ska komma med tips, råd, information, lösningar och verktyg. När inte BUP kommer med det som förväntas av dem så väcker det frustration och irritation hos de andra parterna. En del pedagoger anser att BUP inte ska komma med pedagogiska tips och råd då det ligger utanför deras kunskapsfält. En pedagog menar att BUP är proffsiga pedagoger, vilket står i klar motsats till vad pedagogen ovanför uttrycker. Skolan har fått mer psykologiskt arbete uttrycker en av pedagogerna. Flera av pedagogerna menar att det ligger mer ansvar på skolan nu, som BUP delegerar till dem. De ska observera, göra tester, fylla i papper etc. Någon menar att samarbetet blivit sämre sedan en omorganisation.

Eleven som problembärare

Vid några tillfällen uttrycker pedagogerna att det är eleven som bär på problemen:

”Det syns ju inte på dem ”han har adhd”. Det hade varit mycket lättare om han hade suttit i rullstol”.

”Så kommer det nån som ska göra observation..och då så.. det slår aldrig fel att det är en kanondag den dagen, man har förberett sig till tänderna för egentligen är det mitt fel att barnet inte fungerar” **skratt**

”Vi hoppas det kan bli..så han får lite hjälp”

”Så länge han inte har en diagnos så får han inga hjälpmedel”

”Hur man kan jobba, hur man kan tänka och det skulle man gärna få, den biten kring enskilda elever skulle jag önska”

Retoriken kring kontakten med BUP är också individfokuserad¹ till stor del:

”Psykologen gick väldigt noggrant igenom vad det handlade om och talade om hans diagnos och sa ”ni måste bemöta honom på det viset”

”BUP har försökt att utreda personen men har inte lyckats så bra med detta”

”Det känns ju lite konstigt att det är så svårutrett”

”Jag förstår att inte BUP förstår vad det är..för det behövs något riktigt special..”

Vid två tillfällen nämner pedagoger att det finns motstånd till diagnoser och det gäller från föräldrarnas, respektive kommunens sida:

”Föräldrarna var helt ovilliga med att gå ut med diagnosen”

”Överlag..så tror jag inte kommunen vill sätta diagnos”

Sammanfattande reflektioner

Att problemen hänger ihop med eleven gör flera av pedagogerna klart. Någon menar att det hade varit lättare med ett fysiskt handikapp, så alla kan se att eleven behöver stöd och hjälp. En annan menar att om inte eleven får en diagnos så får denne heller inga hjälpmedel. När BUP kommer in och gör en observation i klassrummet är man väl förberedd uttrycker en av respondenterna. Denne pedagog menar att då fungerar det alltid bra inne i klassrummet och skrattar till lite och menar att då kan de ju tro att det är honom som pedagog det är fel på. En pedagog har stött på föräldrar som var ovilliga att gå ut med att eleven hade en diagnos, något som hade hjälpt mycket om de hade gjort, menade pedagogen. En annan trodde att den aktuella kommunen inte var så intresserad av att diagnostisera elever.

Diskussion

Kapitlet inleds med en diskussion kring metoden. Därefter följer en diskussion kring slutsatserna, förslag på fortsatt forskning och till sist avslutande reflektioner.

Diskussion av metod

Metoden valdes i huvudsak för att kunna kombinera enkäter och intervjuer i datainsamlingen. Då enkäterna föll bort bestämdes ändå att fortsätta studien efter metoden. Undersökningen fick en ”knagglig” start. Att välja Grundad Teori som metod för denna uppsats visade sig dock vara ett lyckosamt drag. Skaparna av metoden menar att man ska vara öppen för den väg forskningen tar och därför blev det möjligt att slutföra studien trots att den inte blev som planerat. Skulle det finnas en tidsmässig möjlighet att börja om med undersökningen då syftet ändrades, så hade ett annat tillvägagångssätt, vad gäller urvalet, valts. Urvalet skulle istället göras genom att gå direkt ut till skolors rektorer via e-post eller telefon och på det sättet få tag

¹ I överlämningsmötet som jag deltog vid fanns det tendenser till differentiering och exkludering av eleven. En individfokuserad syn rådde till stor del under mötets gång. Specialpedagogen uttryckte dock sig mer ”pro-inkluderande” under detta möte.

i respondenter. Det skulle mest troligt leda till att fler respondenter kunnat delta, eftersom det skulle göra urvalet större från början. Nu blev det ett avgränsat urval som fick användas på grund av praktiska orsaker, främst på grund av att tiden rann iväg. Det var svårt att tänka sig att möjligheten att delta vid ett överlämningsmöte skulle komma så sent i studien. Att respondenterna inte deltagit vid ett s.k. överlämningsmöte var ännu svårare att kunna förutsäga. Både vid e-posten till rektorerna och i telefonsamtalen med rektorer och pedagoger förklarades studiens syfte. Vid två av intervjuerna visade det sig först under intervjuens gång att respondenterna inte deltagit vid överlämningsmöten. Detta kan ha flera olika orsaker att det upptäcktes först då; att de skolor som varit med om detta förfarande inte hade möjlighet att delta i studien, att överlämningsförfarandet inte är så vanligt som det gavs uttryck för eller på grund av något missförstånd mellan BUP, skolan eller mig som forskare. Att då kunna följa med i ”studiens väg” var en befrielse. I efterhand anser jag att jag som forskare borde ha varit tydligare med att vi var tvungna att sitta ostört under intervjun, att det inte blev så under två av intervjuerna kan ha påverkat studien. Vad gäller analysgången i metoden var den lite svår att genomföra till fullo då empirin var tunn. I slutet av en studie enligt denna metod ska en kärnkategori framträda – en kategori som sammanbinder alla fynd och som ska vara central i studien. Tanken med metoden är att det slutligen ska bildas en teori, men det blir aktuellt först när materialet är mättat – när det inte framkommer någon ny information. Om datamängden varit större hade sannolikhet en kärnkategori kunnat utkristalliseras.

Resultatdiskussion

Syftet med uppsatsen var att ta reda på hur pedagoger; lärare, specialpedagog och rektor beskriver kontakten med BUP, vilket stöd de upplever att de har eller har haft från BUP och vad denna kontakt har resulterat i.

Erfarenheterna som gjorts ute i skolorna med denna studie, är att det är varierande vilken kontakt respondenterna haft med BUP och hur den kontakten har sett ut. Flera av pedagogerna anser att de har liten kontakt med BUP och några tycker kontakten är bristfällig. Detta kan ha sina orsaker i BUP’s kapacitet, för som skrivs i skolverkets *”Erfarenheter av samverkan - kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa”*, är skolan som organisation mycket större än BUP. Några av pedagogerna visar sig dessutom osäkra på vilka som var med vid de möten de deltog i, vilka professioner som deltog från BUP’s sida. Både specialpedagogen vid BUP och pedagogerna uttrycker att sammansättningen av deltagande personal från BUP varierar från möte till möte. Det finns vid vissa tillfällen även en osäkerhet om BUP överhuvudtaget deltog eller om det var skolpsykologen eller socialtjänsten som var med på mötet. Detta kan tolkas som om pedagogerna har bristfällig kunskap kring BUP (och kanske även andra hjälpinstanser). I Befringskommitténs utvärdering (i Nordahl m.fl. , 2007) fann de nio olika punkter för att samverkan ska kunna fungera på ett bra sätt. Den första punkten var ”Kunskap om varandra”. Det är svårt att kunna få ett fungerande samarbete om inte parterna är medvetna om vilka professioner de samarbetar med. Att samarbetet ska vara jämställt är en annan punkt i kommitténs lista. Några av respondenterna anser att BUP inte tar med deras syn alls på hur det fungerar i klassrummet, vilket kan ses som ett tecken på att samarbetet inte är så jämställt alla gånger. Det brukar sägas att föräldern är expert på sitt barn. På samma sätt anser jag att läraren är - om så inte expert - den som har bättre uppfattning över hur det fungerar i klassrummet för eleven.

Flera av pedagogerna menar att det kan vara svårt att få vårdnadshavarna att söka till BUP trots påtryckningar. De vittnar om att vårdnadshavarna kan uppleva det skämmigt, skrämmande och fult att kontakta BUP. Jag tror att man kan motverka denna bild av BUP och

främja ett bättre samarbete om pedagogernas kunskap kring BUP skulle vara större. Enligt studien är det pedagogerna som försöker påtala för vårdnadshavarna att de bör söka sig till BUP. Pedagogerna i denna studie har visat sig vara osäkra på BUP, både vad gäller vilka de är och vad de kan bidra med. Om inte pedagogerna har en klar bild av vad BUP står för så kan de knappast förmedla en saklig bild av BUP som ger en trygghet för vårdnadshavarna.

Samtliga fem pedagoger anser att väntetiden är alltför lång hos BUP. Det överrensstämmer med det som framkom i socialstyrelsens rapport (2010), många BUP-mottagningar i landet har långa väntetider. En pedagog har varit med om att den informationen som lämnades från BUP skulle denne ansvara för att lämna vidare till nya ansvariga pedagoger då eleven började en ny årskurs. Förhoppningsvis är detta ett olyckligt utfall som inte sker så ofta. Att få andrahandsinformation kan knappast vara gynnsamt för den kommande pedagogen och dennes förståelse för eleven och situationen i klassrummet. Att vara den som lämnar informationen kan upplevas som ett betungande arbete, då det innebär ett ansvar att ge rätt bild av elevens svårigheter. Å andra sidan har pedagogen mött eleven i betydligt större omfattning än BUP och kan ha fler pedagogiska strategier som fungerar. Två pedagoger skiljer mellan BUP och specialpedagogen vid BUP. Det är lätt att genom pedagogernas utsagor få en förståelse av att specialpedagogen vid BUP är någon som inte är med i det "ordinarie" teamet genom pedagogernas utsagor. Denne kommer enligt pedagogerna ut till skolorna i vissa fall; om inte BUP lyckas utreda eller om det behövs göras en klassrumsobservation. Samtliga pedagoger tyckte det var önskvärt att specialpedagogen från BUP blev inkopplad vid varje tillfälle.

När det gäller skolmöten uppger respondenterna att det varierar varifrån initiativet till dessa kommer. Någon av pedagogerna brukar trycka på föräldrarna att ta upp det med BUP, så att skolan får vara med vid ett möte. Någon upplevde att föräldrarna tagit initiativet till att pedagogerna skulle medverka vid ett möte. En pedagog menade på att BUP ibland tar initiativet till skolmöte.

Flera av pedagogerna uttrycker att de har fått tips och råd av BUP. Vad dessa tips och råd innebär konkret har inte framkommit. Respondenterna menar att de vet hur de ska gå vidare med hjälp av tipsen. Tips kan i sig tyckas vara ett flyktigt ord som kan användas i de flesta sammanhang. En pedagog uttrycker att tipsen uttrycks i form av "pröva det här" och "pröva det här". Hur pass många av dessa råd som varit konkreta framgick inte av intervjuerna. Det kan tyckas något vagt att få flera olika saker att "pröva på", testa i klassrummet. Men ingen klassammansättning är den andra lik, så att kunna ge en konkret "problemlösning" utan att ha närmare kunskap om klassen måste vara i det närmaste omöjligt. Det är tveksamt om BUP arbetat efter en *funktionsdiagnos* (Gustafsson, 2009) i mötet med elev, föräldrar och pedagoger. Respondenterna gav inte uttryck för att de fått något konstruktivt stöd i mötet med BUP. Kontakten med BUP har också resulterat i bekräftelse och bland dessa respondenter är det främst en känslomässig bekräftelse som förekommit. Pedagogerna har upplevt att BUP lyssnar, de ger en bra återkoppling, de har fått positiva erfarenheter och har väldigt förtroende för dem. Få uttrycker att de har fått kunskapsmässig bekräftelse. Det råder en diskrepans mellan pedagogernas förväntningar på BUP och stödet de får av dem. Respondenterna efterlyser verktyg och information kring "hur man kan jobba" och "hur man kan tänka". När inte det stödet ges som man förväntar sig kan det skapa frustration hos pedagogerna. Befringskommittén anser att för en god samverkan behövs det även en "klar målsättning med samarbetet" och "klargörande av den yrkesmässiga plattformen". Dessa två punkter kan det tyckas brista i vad gäller kontakten mellan respondenterna och BUP. Att en omorganisering

lett till sämre samverkan med BUP anser ett par pedagoger. Nordahl m. fl. (2007) menar att ett dåligt fungerande tvärprofessionellt arbete kan skapa lika många problem som det löser.

Skolan och BUP tillhör olika traditioner. Skolan ska vara ”en skola för alla” och enligt inkluderingsbegreppet ska skolan anpassas efter sig eleverna och inte tvärtom. BUP innehar till synes det kategoriska perspektivet, att det är något problem måste ”rättas till” hos eleven. Equity-perspektivet har börjat influera specialpedagogiken i Sverige, vilket innebär att det ska vara jämlikt. Ett djupare perspektiv ska råda än inkludering; skolan, men även samhället och andra aktörer ska samverka.

De respondenter som deltagit i denna studie har gett en bild av BUP som kan uppfattas som en otydlig organisation. Få vet vad de kan förvänta sig av BUP, både vad gäller information, vilka professioner de kommer att möta på och hur arbetsgången ser ut. För att kunna ha en välfungerande samverkan krävs tydlighet mellan parterna, en klar arbetsfördelning och en liknande syn på inkludering.

Specialpedagogiska implikationer

Kanske skolans och BUP's samarbete hade gynnats av att ta ett equity-perspektiv. Att använda sig av specialpedagogen som en slags ”brygga” mellan skolan och BUP hade kunnat vara gynnsamt, som det såg ut i nuläget var inte specialpedagogen med vid varje möte på skolan. Specialpedagogen har god kunskap om arbetet i klassrummet och samtidigt mycket kunskap kring ett inkluderande perspektiv och åtgärder som inte baserar sig på individnivå. I rollen som ”brygga” mellan BUP och skolan hade specialpedagogen kunnat knyta samman dessa två olika arenor, som har olika kulturer. Under dessa möten hade ett mer kontinuerligt medverkande av specialpedagog kunnat bidra till att höja equity-perspektivet och hålla det levande, bl.a. i diskussion kring åtgärder. Efter att överlämningsmötet är gjort hade ett fortsatt samarbete med specialpedagogen vid BUP kunnat vara fruktbar för lärarna och skolan, detta för att lärarna ska känna att de får stöd och hjälp i den aktuella klassrumssituationen. Lärare som upplever att situationen i klassrummet inte fungerar borde få tillgång till specialpedagogen som handledare, kanske hade handledning kunnat höja blicken bort från det kategoriska perspektivet.

Fortsatt forskning

Att ”gräva” vidare i samarbetet mellan BUP och skola hade varit intressant. Vilken syn har BUP, föräldrar och elev på detta samarbete?

Avslutande reflektioner

Jag hoppas så att eleven utanför klassrummet ska få komma in igen och jag tror det går genom en större förståelse. Ett bättre samarbete mellan BUP och skolan hade kunnat öka förståelsen hos pedagogerna på sikt. Eleverna har rätt till att bli bemötta med förståelse och respekt av sina lärare. Stöd och information från t.ex. vården, kan innebära att pedagoger får en större förståelse för varför en elev agerar som den gör. Detta kan i sin tur innebära mer kreativa lösningar från läraren, lösningar som fokuserar på att lösa bristerna i miljön och arbetssättet. Genom ökad förståelse och nya lösningar kan pressen på den enskilde eleven

minska. Läraren kan genom ökad kunskap och förståelse bli stärkt i sin yrkesroll. Snabba och oreflekterade lösningar kan elimineras.

Referenslista

Ahlberg, A. (2007). Specialpedagogik – ett kunskapsområde i utveckling. I C. Nilholm & E. Björck-Åkesson, *Reflektioner kring specialpedagogik – sex professorer om forskningsområdet och forskningsfronterna* (s. 66–84). Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation.

Alvesson, M. & Sköldberg, K. (2008). *Tolkning och reflektion – Vetenskapsteori och kvalitativ metod*. Lund: Studentlitteratur.

Andersson, I. (1999). *Samverkan för barn som behöver*. Stockholm: HLS Förlag.

Brofalk, I. (2004). *PBUs historia 1933 – 2000*. Hämtad 23 mars 2011, från <http://www.bup.se/PageFiles/1973/Ingegerd%20Brofalk.pdf>

Dyman, A. (2009). *Referenser enligt apa*. Hämtad 23 mars 2011, från <http://www.kau.se/bibliotek/referenshantering/referenser-enligt-apa>

Forsbeck Olsson, U. (2009). *Vilka jobbar på BUP?*. Stockholms läns landsting. Hämtad 14 mars 2011, från <http://www.bup.se/sv/Hur-arbetar-bup/Vilka-jobbar-pa-BUP/>

Freij, B. (2009). *Verksamhet*. Hämtad 14 mars 2011, från <http://sas.vgregion.se/sv/Sodra-Alvsborgs-Sjukhus/Kliniker-Enheter/Barn--och-ungdomspsykiatrisk-klinik/Verksamhet/>

Gomer, E., Ellenberger, B., Huber, J., Lindquist, H. & Örsmark, B. (1988). *Prismas Engelska Ordbok*. Stockholm: Rabén Prisma.

Gustafsson, L. H. (2009). *Elevhälsa börjar i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur.

Guvå, G. & Hylander, I. (2003). *Grundad Teori – ett teorigenererande forskningsperspektiv*. Stockholm: Liber.

Hallberg, L. (1997). *Forskningsproblemet styr metodvalet*. *PsykologTidningen*, (18), 12-15.

Hartman, J. (2001). *Grundad teori – Teorigenerering på empirisk grund*. Lund: Studentlitteratur.

Liljegren, B. (2000). *Elever i svårigheter – Familjen och skolan i samspel*. Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, M. (2010). *Samverkansteamet och vändzonen – Utvärdering av två verksamheter i Partille kommun*. Göteborg: FoU i Väst.

Nationalencyklopedin. (2011). *Nationalencyklopedins Internettjänst*. Hämtad 24 december 2011, från <http://www.ne.se> .

Nilholm, C. (2006). *Inkludering av elever ”i behov av särskilt stöd” – Vad betyder det och vad vet vi?* *Forskning i fokus* nr. 28. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.

- Nilholm, C. (2007). *Perspektiv på specialpedagogik*. Lund: Studentlitteratur.
- Nilsson, K. (2007). "Lathund" för referensskrivning enligt APA-manualen. Hämtad 24 mars 2011, från https://gul.gu.se/public/pp/public_courses/course41896/published/1292912709537/resourceId/15976493/content/APA-manualen%202007.pdf
- Nordahl, T., Sørli, M-A., Manger, T. & Tveit, A. (2007). *Att möta beteendeproblem bland barn och ungdomar – Teoretiska och praktiska perspektiv*. Stockholm: Liber.
- Persson, B. (2008). *Elevens olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Regeringens skrivelse 1996/97:112. *Utvecklingsplan för förskola, skola och vuxenutbildning - kvalitet och likvärdighet*. Hämtad 23 mars 2011, från <http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/02/51/99/e7f5b2f6.pdf>
- Rydellius, P-A. (2004). *Stockholms barn- och ungdomspsykiatri. Några reflektioner över ämnets historik, som kanske kan betyda något för framtiden?* Hämtad 23 mars 2011, från <http://www.bup.se/PageFiles/1973/PA%20Rydellius%2025%20okt.pdf>
- SFS 1994:1194. *Grundskoleförordning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad 24 mars 2011, från <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1194#K5>
- SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Riksdagen. Hämtad 14 mars 2011, från <http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2010:800#K3>
- SOU 2003:35. *För den jag är – om utbildning och utvecklingsstörning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet, Carlbeck-kommittén. Hämtad 14 mars 2011, från <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/990>
- Skolverket. (2009). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola? Kunskapsöversikt om betydelsen av olika faktorer*. Hämtad 24 mars 2011, från <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2260>
- Skolverket. (2009). *Erfarenheter av samverkan – kring barn och unga som far illa eller riskerar att fara illa*. Stockholm: Fritzes.
- Socialstyrelsen. (2009). *Barn- och ungdomspsykiatri – vård på olika villkor*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Socialstyrelsen. (2010). *Barn och ungdomar med psykisk ohälsa – Vem tar hand om dem?* Stockholm: Socialstyrelsen.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Sveriges Kommuner och Landsting. (2009). *Positionspapper: Psykisk hälsa, barn och unga*. Hämtad 1 april 2011, från http://brs.skl.se/brsbibl/kata_documents/doc39406_1.pdf

Unesco. (2006). *Salamancadeklarationen och Salamanca +10*. Stockholm: Svenska Uneskorådet

Unicef. (1989). *Barnkonventionen – FN:s konvention om barnets rättigheter*, hämtad 14 mars 2011, från <http://www.unicef.se/assets/barnkonventionen.pdf>

Utbildningsdepartementet. (2010). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, Lgr 11*, hämtad 14 mars 2011, från http://www.skolverket.se/content/1/c6/02/38/94/Lgr11_kap1_2.pdf

Walter, G. (1995). *Bonniers synonymordbok*. Stockholm: Bonnier Alba AB.

Bilaga 1

Horred 4 oktober 2010

Förfrågan om deltagande i undersökning kring samarbetet mellan BUP och skola

Johanna Wettainen heter jag och jag går den sista terminen på specialpedagogprogrammet vid Göteborgs Universitet. Jag vänder mig till er rektorer för att få hjälp med att få tag i respondenter till min magisteruppsats. Det jag behöver er hjälp till är att få era pedagogers e-postadresser och utrymme tidsmässigt för pedagogerna att svara på enkäterna. Längre fram kan det också bli aktuellt för någon av era pedagoger att delta i en intervju och denna skulle önskvärt hållas under arbetstid.

Syftet med min uppsats är att undersöka hur pedagoger har användning av Barn- och Ungdomspsykiatriens (BUP) utredning, då en elev har fått en neuropsykiatrisk diagnos. Är utredningen ett stöd vid skrivande av åtgärdsprogram? Hur fungerar överlämningsmötena – vad ger dessa pedagogerna? Undersökningen kommer att basera sig på intervjuer och enkäter. Tillgången till era mailadresser har jag fått via BUP. Mitt arbete är dock fristående från och har inget beroendeförhållande till BUP, vilket är viktigt att understryka.

Det hade varit en stor hjälp för mig om jag fått möjlighet att skicka ut e-post till pedagogerna vid er verksamhet och att enkäterna och eventuella intervjuer kan göras under arbetstid. Den tänkta arbetsgången är som följer:

1. Ni sänder mig e-postadresserna till pedagogerna vid er verksamhet (se mailadress nedan).
2. Jag sänder e-post till pedagogerna under oktober månad. Enkäterna ska genomföras genom ett s.k. webbformulär; pedagogerna kommer att få en länk sänt till sig via e-posten, genom denna kan de sedan klicka in sig på undersökningen. Enkäten beräknas ta som mest 20 minuter att genomföra.
3. Alla pedagoger vid verksamheten svarar på enkäten, de som inte tillhör rätt målgrupp får veta det i början av enkäten och behöver då inte genomföra undersökningen.
4. I slutet av enkäten får pedagogerna möjlighet att anmäla sitt intresse för att delta i en intervju och lämna sina kontaktuppgifter (telefonnummer alternativt e-postadress). Intervjuerna beräknas ta en till en och en halv timme och genomförs helst på pedagogernas arbetsplats, under arbetstid. Pedagoger som tackar ja kommer att kontaktas inom en vecka och då bestämmer vi gemensamt tid för eventuell intervju. Jag beräknar att göra tre-fyra intervjuer totalt, mest troligt kommer dessa att genomföras vid olika skolor.

Undersökningen görs helt anonymt. När enkäterna kommit in sammanställs de och en enskilds svar kommer inte att kunna utläsas. Intervjuerna kommer att avidentifieras. Varken arbetsplatser eller pedagoger kommer att kunna identifieras i uppsatsen. Respondenterna har närsomhelst möjlighet att avsluta sitt deltagande i undersökningen. I förlängningen kan studien komma att användas för att se över och eventuellt utveckla samarbetet med BUP.

För frågor, kontakta mig gärna: undersokning.skola@gmail.com alternativt 070-3520476

Tack på förhand, er hjälp är mycket betydelsefull för mig!

Bilaga 2

Hej!

Johanna Wettainen heter jag och jag läser den sista terminen på det specialpedagogiska programmet vid Göteborgs universitet. Jag skulle behöva er hjälp till att få respondenter till min magisteruppsats. Var snäll och se bifogat dokument.

Att delta i undersökningen är frivilligt och alla uppgifter kommer att avidentifieras - det kommer alltså inte att vara möjligt att spåra varken pedagog eller aktuell skola i mitt arbete.

Då skapandet av enkäter har dragit ut på tiden har jag valt att inte använda dem som urvalsgrund till intervjuerna. Det innebär att jag även skulle vilja ha hjälp med att komma i kontakt med en eller två pedagoger på din skola som har varit med om ett överlämningsmöte med BUP och som kan tänka sig att ställa upp på en intervju. I intervjun vill jag ta reda på vilket stöd kontakten med BUP har gett pedagogerna. Önskvärt vore att du kunde maila mig telefonnummer där jag kan nå den/de aktuella pedagogerna. Hör jag inget per mail så kontaktar jag dig per telefon längre fram.

Tack på förhand!
Hälsningar från Johanna Wettainen

Bilaga 3

Intervjuguide

Etik:

- Intervjun kommer att spelas in (det är bara jag som kommer att lyssna på det inspelade).
- Alla uppgifter kommer att anonymiseras (det gäller både person och skola).
- Du kan närsomhelst välja att avbryta intervjun/deltagandet i undersökningen.
- Den färdiga uppsatsen kan komma att användas i utvecklingen av BUP.

Syfte:

Syftet med undersökningen är att ta reda på vilket stöd kontakten med BUP gett pedagogerna. Hur har förståelsen av problemet förändrats? Vad har skett i praktiken efter en ”överlämning” (inkluderar överlämningsmöte och besök av specialpedagog någon vecka efteråt). Några frågor innan intervjun?

Intervjufrågor:

Vilken utbildning har du?

Hur många år har du arbetat som pedagog?

Hur länge har du arbetat med den klassen där den aktuella eleven går?

Kan du berätta mer om hur det gick till då eleven fick sin diagnos:

- Hur upplevde du situationen innan BUP blev inkopplad?
- Hur lång tid tog det från första kontakten med BUP till överlämningen?
- Hur upplevde du kontakten med BUP?
- Har någon specialpedagog varit med från skolan eller BUP?

Kan du berätta mer om kontakten med BUP;

- Hur gick överlämningen till?
- Hur upplevde du själva överlämningen?

Hur upplever du situationen efteråt:

- Fick du en annan förståelse för problemet efter överlämningen? På vilket sätt? (råd, kunskap, insikt ?)
- Ändrades ditt arbetssätt på något sätt? Vad var orsaken till detta?
- Har du kontaktat BUP ytterligare efter överlämningen? Hur har den kontakten fungerat?
- Är det något du skulle önska från BUP's sida?

Till sist

Har respondenten mer att ta upp eller fråga om?